

УДК 781:378.3.016

DOI <https://doi.org/10.32782/ART/2024-1-1>

МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ СПРИЙМАННЯ МУЗИКИ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Балабан Оксана Ігорівна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)»
Інституту мистецтв
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, Україна
ORCID ID: 0009-0008-6877-544X
e-mail: zmrocoksana@gmail.com

Гумінська Оксана Олексіївна

кандидат педагогічних наук,
доцент Інституту мистецтв
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID: 0000-0001-9845-1958
e-mail: guminska@ukr.net

У статті розглянуто суть поняття «сприймання музики» як різновид естетичного сприймання, як вид художньо-пізнавальної діяльності, як складний багаторівневий процес, зумовлений не лише музичним твором, а й духовним світом людини, яка сприймає цей твір, її досвідом, рівнем розвитку, психологічними особливостями (відчуттями, уявленнями, мисленням).

Систематизовано методи активізації сприймання музики молодшими школярами на уроках музичного мистецтва: налаштування дітей на сприймання музики – прийом «вслуховування в тишу», вступна бесіда, метод емоційного контрасту, діалогізації мономовлення, питання, завдання перед прослуховуванням, обговорення характеру, темпу, динаміки, регістру твору перед слуханням; методи проблемного навчання; наочні методи; методи аналізу: метод вибору підходящих визначень слів – характеристик музики, ігрові прийоми «Викриття шпигунів», «Уявна картина», метод характеристики музики за допомогою LEGO-цеглинок; колективні відповіді на питання аналізу музичного твору за диригентським жестом учителя; методи інтерпретації: метод асоціацій та його творчі прийоми, підбір репродукцій, уривків віршованих чи прозових текстів; «Музична Lego-картина», підспівування мелодій, показ рукою звуковисотних співвідношень, рухи; застосування ігор та ігрових ситуацій; танцювальні, образні, музично-ритмічні, імпровізаційні рухи, імітація гри на музичних інструментах; виконання музично-ритмічного супроводу на музичних інструментах та звучними жестами; візуалізація музики; спів окремих тем з інструментальних творів голосом чи програвання їх на музичних інструментах; створення асоціативних рядів із живописних репродукцій, віршів, виразного руху, пластичного втілення музики, виконання метроритмічного акомпанементу, створення малюнків до музики.

Висвітлено власний досвід активізації сприймання музики молодшими школярами в ігровій та командно-змагальній формах: гра – імітація рухів диригента та учасників оркестру («Я – диригент»); ігрова ситуація вибору дітьми творів, які їм сподобалися, їх повторне слухання («Скарбничка улюблених творів»); ігрове завдання підбору музичних творів для супроводу казок, історій, віршів, а потім – читання їх із музикою («Звукорежисер»); гра на розпізнавання автора, жанру та назви уривка прослуханого твору («Музичний детектив»); змагання двох-трьох команд, які аналізують засоби музичної виразності, виконавців і на швидкість піднімають картки-відповіді.

Ключові слова: сприймання музики, активізація сприймання, особливості сприймання музики молодшими школярами, методи активізації сприймання музики на уроках музичного мистецтва.

METHODS OF ACTIVATING THE PERCEPTION OF MUSIC BY YOUNGER SCHOOL STUDENTS IN MUSICAL ART LESSONS

Oksana Balaban,

Rivne State University of the Humanities

Oksana Huminska,

Rivne State University for the Humanities

The article deals with the essence of the concept of «music perception» as a kind of aesthetic perception, as a kind of artistic and cognitive activity, as a complex multilevel process, caused not only by a musical work, but also by the spiritual world of the person who perceives this work, his/her experience, level of development, psychological characteristics (feelings, perceptions, thinking).

The methods of activating the perception of music by junior schoolchildren at music lessons are systematised: tuning children to perceive music – the method of «listening in silence», introductory conversation, the method of emotional contrast, dialoguing monospeak, questions, tasks before listening, discussing the character, tempo, dynamics, register, etc. of the work before listening; methods of problem-based learning; visual methods; methods of analysis – the method of choosing suitable definitions of words-characteristics of music, game techniques «Exposing spies», «Imaginary picture», the method of characterising music with LEGO bricks; collective answers to the questions of analysing a piece of music by the teacher's conducting gesture; methods of interpretation – the method of associations and its creative techniques selection of reproductions, excerpts of poetic or prose texts; «Musical Lego-picture», singing melodies, showing pitch ratios with the hand, movements; application of games and game situations; dance, figurative, musical and rhythmic, improvisational movements, imitation of playing musical instruments; performance of musical and rhythmic accompaniment on musical instruments and sound gestures; visualisation of music.

The author highlights her own experience of activating the perception of music by younger students in a playful and team-competitive form: a game imitating the movements of the conductor and orchestra musicians «I am the Conductor»; a game situation of children choosing the pieces they liked, listening to them again «A treasure trove of music»; game task of selecting musical pieces to accompany fairy tales, stories, poems, and then reading them with music «The Sound Engineer»; a game for identifying the author, genre and title of a piece of music «Musical Detective»; a competition between two or three teams that analyses the means of musical expression, performers and raise answer cards in a fast-paced manner.

Key words: music perception, activation of perception, peculiarities of music perception by younger pupils, methods of activating music perception at music lessons.

Постановка проблеми. «Пізнання світу почуттів неможливе без розуміння й переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику й діставати насолоду від неї», – писав видатний український педагог В. Сухомлинський. Такий світ почуттів людина відкриває для себе з раннього віку. А під час навчання у початковій школі сприймання музики розширюється, поглиблюється: молодші школярі вчаться емоційно осмисленому сприйманню музики, умінню сприймати та розрізняти засоби музичної виразності, розуміти форму музичних творів, уміти виражати характер музики рухами тощо. Музика впливає на розвиток психічних процесів сприймання, уваги, пам'яті, мислення.

У програмі початкової школи (авт. Р. Шиян) зазначається, що головними завданнями мистецької освітньої галузі є: збагачення духовного світу учня/учениці під час сприймання мистецтва, стимулювання художньо-образного мислення, художніх інтересів, виховання естетичного смаку, розвиток уміння інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них, засвоєння початкових знань про види

мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови, виховання здатності застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання.

Аналіз досліджень. Питаннями музичного сприймання займалися М. І. Гейченко, Г. С. Дідич, К. В. Завалко, О. Г. Костюк, О. Я. Ростовський та ін. Велика увага організації сприймання музики учнями закладів загальної середньої освіти приділялася у працях Л. С. Аристової, Т. В. Гарбузюк, Л. О. Зарі, О. В. Захарчук, О. С. Моторної, І. А. Мурсамітової, Е. П. Печерської, О. П. Сердюк та ін. Про активізацію музичного сприймання на уроках музичного мистецтва з'являються нова інформація, новий досвід, що потребують свого узагальнення.

Мета статті – систематизувати методи та прийоми активізації сприймання музики молодшими школярами на уроках музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Термін «сприймання» має два значення. У першому значенні це образ предмета, що виникає у результаті сприймання, у другому – процес формування цього образу (Шинкарук, 1986, с. 660). У галузі музич-

ної педагогіки використовується цей термін у другому значенні – як процес формування музичного образу у свідомості слухача.

Поняття «сприймання музики» використовується у працях психологів, відображаючи ситуацію впливу музики. Сприймання музики є одним із видів психічної діяльності людини і стає можливим у процесі її активної діяльності, спрямованої на виявлення змісту музичного твору (Ростовський, 1997, с. 7).

Музичне сприймання – це складний багаторівневий процес, зумовлений не лише музичним твором, а й духовним світом людини, яка сприймає цей твір, її досвідом, рівнем розвитку, психологічними особливостями (відчуттями, уявленнями, мисленням) (Ростовський, 1997, с. 11).

О. Г. Костюк виділяє три константи формування музичного образу в процесі сприймання музичного твору: емоційно-естетичний відгук, слухова диференціація звукового потоку, асоціативно-зорова активність. А «формуванню суб'єктивного образу музики у підсвідомості й свідомості, «входженню» її до духовного життя слухача сприяє одночасно активізація його особистого життєвого і передусім естетичного досвіду». Кінцеві враження від прослуханого твору можуть розгортатися як роздуми про музику, як оцінке до неї ставлення. Водночас можуть узагальнюватися або послаблятися власне звукові образи (Костюк, 1989, с. 146).

Завданнями вчителя у процесі музичного сприймання, на думку О. Я. Ростовського, має бути створення ситуацій, коли учні самі можуть установлювати життєві зв'язки музики, переживати й усвідомлювати свої враження, виявляти творчі здібності, осягати ціннісне ставлення композитора до вираженого в музичному творі змісту (Ростовський, 1997, с. 38).

Е. П. Печерська рекомендує використовувати різні прийоми активізації інтересу й уваги учнів під час сприймання, основні з них – емоційний контраст і діалогізація мономовлення, коли вчитель під час розповіді ставить питання, що не потребують відповіді учнів, а розраховані на підвищення емоційності мови і водночас активізації мислення дітей. Перед прослуховуванням твору педагог пропонує ставити учням запитання, на які вони мають відповісти після сприймання твору, але воно повинно бути доступним, не орієнтувати на складні розумові операції (Печерська, 2001, с. 7–8).

У методиці музичного виховання склалася струнка система організації музичного сприймання на уроках музичного мистецтва: вступна бесіда; налаштування дітей на сприймання музики (питання, завдання перед прослуховуванням) або повідомлення про назву твору з пропозицією перед прослуховуванням розповісти про нього (характер, темп, динаміка, реєстр тощо – залежно від навчального завдання

уроку); сприймання та аналіз, інтерпретація (вербальна, пластична, комплексна) (Е. П. Печерська, Л. С. Аристова та ін.).

Л. С. Аристова вважає доцільнішими перед прослуховуванням музики завдання художньо-творчого характеру, які не обмежують діяльність сприймання, а спонукають до уважного слухання музичного твору протягом усього його звучання: «Які почуття виражає музика і як вони розвиваються у творі? У якій формі написаний твір?» (Аристова, 2021, с. 200). Прийом вслуховування у тишу перед початком звучання музики педагогиня використовує безпосередньо перед слуханням, запропонувавши дітям «зайняти зручне положення, нагадати, як треба слухати: «як на концерті», «на одному диханні», поки останній звук не розтане, за повної тиші в класі (обов'язкова умова); можна запропонувати закрити очі, опустити або покласти голову на парту» (Аристова, 2021, с. 202).

Важливою умовою формування музичного сприймання школярів, на думку Л. С. Аристової, є здійснення ними аналізу-інтерпретації музичних творів, коли учні повніше розкривають зміст твору, осягають його художню красу і своєрідність, розширюють мистецький кругозір, поглиблюють емоційні переживання, набувають досвіду художньо-творчої діяльності (Аристова, 2021, с. 204).

На початкових стадіях розвитку музичного сприймання, на думку К.В. Завалко, велику роль відіграє моторно-динамічний досвід (підспівування мелодій, показ рукою звуковисотних співвідношень, рухи й ігри під музику тощо), що сприяє не лише чіткішій жанрово-комунікативній диференціації інструментальної музики, а й виділенню окремих виразних засобів музичного твору. Згідно із загальними закономірностями сприймання, зовнішні практичні дії, поступово вдосконалюючись у внутрішньому плані, переходять у внутрішні дії, які, своєю чергою, також удосконалюються і змінюються: окремі компоненти відпадають або виконуються у більш-менш згорнутому вигляді. За розвинутого музичного сприйняття на основі рефлексії виникає слухацька інтерпретація – тлумачення, пояснення змісту. На основі інтерпретації формується слухацька концепція як вища форма діяльності слухача, що є повноправним складником музичної творчості (Завалко, 2021, с. 81).

Для активізації сприймання музики О. С. Моторна та О. П. Сердюк використовують метод вибору підхожих визначень слів-характеристик музики і їх поєднання з ігровими прийомами «Хто більше?», «Спіймаймо в долоньки», «Викриття шпигунів»; метод характеристики музики за допомогою LEGO-цеглинок (червона – весела й жартівлива; оранжева – енергійна й схвильована; жовта – радісна й ласкава; зелена – бадьора, маршова; блакитна – ніжна, лірична; синя – спокійна, сумна); метод порівняння, що активізує

креативність; метод асоціацій та його творчі прийоми «Уявна картина», підбір репродукцій, уривків віршованих чи прозових текстів, «Музична Lego-картина» з деталей конструктора та домальовування; переживання музики пластично-танцювальними, образними, музично-ритмічними, імпровізаційними рухами, рухами-імітаціями гри на музичних інструментах; створення та виконання музично-ритмічного супроводу на музичних інструментах та звучними жестами; робота над музикограмами та іншими способами візуалізації музики; розучування і спів окремих тем з інструментальних творів голосом чи програвання їх на музичних інструментах (наприклад, металофонах та ін.) (Моторна, Сердюк, 2021, с. 14–18).

Г. Дідич та М. Гейченко трактують музичне сприймання як різновид естетичного сприймання, як вид художньо-пізнавальної діяльності, результат довготривалого суспільно-історичного розвитку особистості. Науковці виділяють його комунікативну функцію як «здатність музичних творів слугувати засобом художнього спілкування завдяки спрямованому впливу музичної структури на процес і результат сприймання» (Дідич, Гейченко, 2012, с. 132).

Об'єкт сприймання (музичний твір) є, на їхню думку, особливим чином настроєною й організованою в єдиному ключі художньою структурою, яка несе в собі мобілізуючий заряд естетичного впливу на почуття, свідомість і волю слухача (Дідич, Гейченко, 2012, с. 135).

Т. В. Гарбузюк та І. А. Мурсамітова для активізації сприймання пропонують учням вслухатися у музику, визначити її характер, зміст (про що вона розповідає), які думки і почуття викликає, за допомогою яких засобів музичної виразності композитор створює образ та характер, колективно відповідати на питання аналізу музичного твору за диригентським жестом учителя (Гарбузюк, Мурсамітова, 2014, с. 133).

Л. О. Заря пропонує такі методи активізації музичного сприйняття молодших школярів на уроках музики: багаторазовість музичного сприйняття, що веде до закріплення у пам'яті музично-слухових уявлень; реалізація на уроці міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків; застосування ігор та ігрових ситуацій; введення методів проблемного навчання; збільшення ролі наочності в навчанні (Заря, 2011, с. 154).

О. В. Захарчук описує метод створення асоціативних рядів із використанням живописних репродукцій, віршів до музичних творів, виразний рух як засіб вираження музичних почуттів. Для розвитку словникового запасу О. В. Захарчук рекомендує гру за принципом «колективного розуму»: кожен із дітей називає одне слово, яке записується вчителем на дошці й обговорюється спільно з учнями (Захарчук, 2021, с. 19).

На набуття навичок слухового спостереження в процесі слухання музики О. В. Захарчук пропонує такі прийоми: «Розфарбовуємо нотний текст» – для прослуховування всіх музичновиразних засобів музичного твору (регістру, мелодійної лінії, фраз, форму); «Виконання ритмічного акомпанементу» – для усвідомлення метру музичного твору; «Малюємо музичні образи» – для активізації мислення, уяви та діяльності під час слухання; прийоми пластичного втілення музики (Захарчук, 2021, с. 19).

У сучасних підручниках «Мистецтво» для початкової школи знаходимо різні методи та прийоми активізації сприймання музики.

Підручники «Мистецтво» пропонують застосування оригінальних видів «хореографічної» діяльності, що активізують процес сприймання музики.

Так, Л. М. Масол у підручнику для першого класу дає завдання: відтворити руками мелодичну лінію пісні (К. Стеценко «Вечірня пісня», С. Людкевич «Стародавня пісня»), передати рухами характер музики дощика (В. Косенко «Дощик»), уявити плавне і спокійне кружляння пухнастих сніжинок (К. Дебюссі «Сніг танцює»).

Для учнів другого класу вона пропонує завдання рухом рук показати, як мелодія хмаринки «подорожує» різними регістрами (М. Чембержі «Хмаринка», Р. Шуман «Порив»), уявити, як керуєш оркестром, та показати це рухами (Б. Бріттен «Путівник по оркестру»), спробувати відтворити оплесками ритм твору (П. Морія «Така-Таката»).

У підручнику «Мистецтво» для 3-го класу О. В. Лобова пропонує завдання: передати характер танцю оплесками або рухами (Лезгинка. Танець народів Кавказу), супроводжувати музику оплесками або рухами (українські народні мелодії), зобразити рухами похід гномів (Е. Гріг «Похід гномів»), диригувати у тридольному розмірі за схемою, відтворити танцювальні рухи (Ф. Шопен «Полонез»).

Автори підручника «Мистецтво» для 4-го класу Г. О. Кізілова та О. А. Шутько дають завдання: показати рухами зміну образів або позначити високі звуки підняттям рук, а низькі – опусканням на коліна (М. Сільванський «Пташка і кицька»), виконати інтерактивну вправу (Ф. Шопен «Великий блискучий вальс»), створити ритмічний супровід під час слухання «Жартівливої п'єси» М. Скорика, відобразити танцювальні рухи, характер української народної коломийки.

Автори підручників для початкової школи Л. С. Аристова, Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, О. М. Колотило, О. В. Лобова, Г. О. Кізілова, О. А. Шутько застосовують хореографічну діяльність під час сприймання музики.

У власному музично-педагогічному досвіді ми застосовуємо ігрові прийоми активізації сприй-

мання музики молодшими школярами: «Я – диригент» – гра-імітація рухів диригента та учасників оркестру (слухання симфонічної музики) чи хору (слухання хорової музики); «Скарбничка улюблених творів» – ігрова ситуація вибору дітьми творів, які їм сподобалися, і вони хочуть їх повторно послухати та відтворити пластично; «Звукорежисер» – ігрове завдання підбору музичних творів як супроводу до казок, історій, віршів, а потім – читання їх із музикою. Улюбленою грою у кінці семестру є «Музичний детектив», завданнями якої є впізнати і назвати автора, жанр та назву уривка прослуханого твору чи мелодії з твору, зіграної вчителем.

У нашому досвіді організації сприймання музики ми використовуємо командні змагання. Так, слухаючи музичний твір, учні двох-трьох команд аналізують засоби музичної виразності, виконавців і на швидкість піднімають картки – відповіді на поставлені вчителем питання після сприймання музичного твору. На картках зображені музичні інструменти, виконавці вокальної та хорової музики, символи темпу (машина, черепаха, людина-пішохід), динаміки (знаки форте, піано, скещендо, дімінуендо), ладу (сонечко, хмарка з дощиком).

Висновки. Таким чином, музичне сприймання трактується як різновид естетичного сприймання, як вид художньо-пізнавальної діяльності, результат довготривалого суспільно-історичного розвитку особистості (Г. С. Дідич, М. І. Гейченко), як складний багаторівневий процес, зумовлений не лише музичним твором, а й духовним світом людини, яка сприймає цей твір, її досвідом, рівнем розвитку, психологічними особливостями (відчуттями, уявленнями, мисленням) (О. Я. Ростовський), у структурі якого виділяють три елементи: емоційно-естетичний відгук, слухову диференціацію звукового потоку, асоціативно-зорову активність (О. Г. Костюк).

Методами активізації музичного сприймання є: метод емоційного контрасту, діалогізації мовлення, постановки запитань перед сприйманням твору (Е. П. Печерська); вступна бесіда, нала-

штування дітей на сприймання музики (питання, завдання перед прослуховуванням), пропозиція перед прослуховуванням розповісти про характер, темп, динаміку, регістр твору для слухання, аналіз, інтерпретація (вербальна, пластична, комплексна) (Е. П. Печерська, Л. С. Аристова та ін.); прийом вслуховування у тишу перед початком звучання музики, аналіз-інтерпретація музичних творів (Л. С. Аристова); підспівування мелодій, показ рукою звуковисотних співвідношень, рухи та ігри під музику (К. В. Завалко); метод вибору підходящих визначень слів-характеристик музики; ігрові прийоми «Викриття шпигунів», «Уявна картина», «Музична Lego-картина»; метод характеристики музики за допомогою LEGO-цеглинок; метод асоціацій та його творчі прийоми; підбір репродукцій, уривків віршованих чи прозових текстів; танцювальні, образні, музично-ритмічні, імпровізаційні рухи, імітація гри на музичних інструментах; виконання музично-ритмічного супроводу на музичних інструментах та звучними жестами; візуалізація музики; спів окремих тем з інструментальних творів голосом чи програвання їх на музичних інструментах (О. С. Моторна, О. П. Сердюк); колективні відповіді на питання аналізу музичного твору за диригентським жестом учителя (Т. В. Гарбузюк, І. А. Мурсамітова); реалізація на уроці міжпредметних і внутрішньо-предметних зв'язків; застосування ігор та ігрових ситуацій; введення методів проблемного навчання; збільшення ролі наочності в навчанні (Л. О. Заря); створення асоціативних рядів із живописних репродукцій, віршів, виразного руху, пластичного втілення музики, виконання метроритмічного акомпанементу, створення малюнків до музики (О. В. Захарчук). Із власного музично-педагогічного досвіду активізації сприймання музики молодшими школярами ми пропонуємо музичні ігри «Я – диригент», «Скарбничка улюблених творів», «Звукорежисер», «Музичний детектив», командні змагання.

Перспективу подальших досліджень убачаємо у розкритті методики активізації сприймання музики молодшими школярами у процесі творчої діяльності.

Література:

- Філософський словник (1986) / за ред. В.І. Шинкарука. Київ: УРЕ.
- Ростовський О.Я. (1997). Педагогіка музичного сприймання : навчально-методичний посібник. Київ: ІЗМН.
- Костюк О.Г. (1989). Естетичні аспекти сприймання музики. *Проблеми музичної культури*. Вип. 2. С. 143–156.
- Печерська Е.П. (2001). Уроки музики в початкових класах: навчальний посібник. Київ: Либідь.
- Аристова Л.С. (2021). Методика музичного навчання та виховання. Ч. 2: навчально-методичний посібник. Миколаїв: Іліон.
- Завалко К.В. (2021). Психологія музичного сприймання. *Наука та освіта*: зб. пр. XVI Міжнар. наук. конф., м. Хайдусобосло, Угорщина, 4–11 січня 2022 р. Хмельницький: ХНУ. 79–81.
- Моторна О.С., Сердюк О.П. (2021). Музичне сприймання: активні способи «спілкування» з музичним твором. *Мистецтво та освіта*. (101). 3–18.
- Дідич Г.С., Гейченко М.І. (2012). Сутність процесу музичного сприймання. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Педагогічні науки»*. Вип. 103. 130–140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2012_103_19.

Гарбузюк Т.В., Мурсамітова І.А. (2014). Формування творчої активності учнів початкової школи у різноманітній музичній діяльності. *Соціокультурні функції мистецтва у музично-естетичному просторі сьогодення: матеріали обласної науково-практичної конференції*, м. Стаханов, 03 квітня 2014 р. Стаханов: ВП «Стахановський навчальний комплекс: Луганського національного університету імені Тараса Шевченка». 129–135.

Заря Л.О. (2011). До проблеми методики формування інтересу до музики в молодших школярів із використанням мультимедійних технологій на уроках музики. *Вісник Луганського НПУ ім. Т. Шевченка*. 8. 150–155.

Захарчук О.В. (2021). Методи активізації музичного сприйняття молодших школярів на уроках музики. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: матеріали і тези VII Міжнародної конференції молодих учених та студентів*, м. Одеса, 04–05 листопада 2021 р. Т. 1. Одеса: ПНПУ імені К.Д. Ушинського. 17–19. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/15902/1/Sacharchuk%202021.pdf>.

References:

Filosofskyi slovnyk [Philosophical dictionary] (1986) / pid red. V. I. Shynkaruka. Kyiv: URE [in Ukrainian].

Rostovskyi O.Ya. (1997). *Pedahohika muzychnoho spryimannia [Pedagogy of music perception]: navch.-metod. posibnyk*. Kyiv: IZMN [in Ukrainian].

Kostiuk O.H. (1989). Estetychni aspekty spryimannia muzyky [Aesthetic aspects of music perception]. *Problemy muzychnoi kultury. Vyp. 2*. Kyiv: Muz. Ukraina. 143–156 [in Ukrainian].

Pecherska E.P. (2001). *Uroky muzyky v pochatkovykh klasakh [Music lessons in primary school]: navch. posibnyk*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

Arystova L.S. (2021). *Metodyka muzychnoho navchannia ta vykhovannia [Methods of music education and upbringing]*. ch. 2 : navch. metod, posibnyk. Mykolaiv : Ilion. 444 s [in Ukrainian].

Zavalko K.V. (2021). Psykholohiia muzychnoho spryimannia [Psychology of music perception]. *Nauka ta osvita : zb. pr. KhVI Mizhnar. nauk. konf., 4–11 sich. 2022 r., m. Khaidusoboslo, Uhorschchyna. Khmelnytskyi : KhNU*. 79–81 [in Ukrainian].

Motorna O.S., Serdiuk O.P. (2021). Muzychne spryimannia: aktyvni sposoby «spilkuvannia» z muzychnym tvorom [Music perception: active ways of «communicating» with a piece of music]. *Mystetstvo ta osvita. 3 (101)*. 13–18 [in Ukrainian].

Didych H.S., Heichenko M.I. (2012). Sutnist protsesu muzychnoho spryimannia [The essence of the process of musical perception]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriia : Pedahohichni nauky. Vyp. 103*. 130–140. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2012_103_19 [in Ukrainian].

Harbuziuk T.V. Mursamitova I.A. (2014). Formuvannia tvorchoi aktyvnosti uchniv pochatkovoї shkoly u riznomanitnii muzychnii diialnosti [Formation of creative activity of primary school pupils in various musical activities]. *Sotsiokulturni funktsii mystetstva u muzychno-estetychnomu prostori sohodennia: Materialy oblasnoi nauково-praktychnoi konferentsii (m. Stakhanov, 03 kvitnia 2014 r.)*. Stakhanov: VP «Stakhanovskiyi navchalnyi kompleks: Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka». 129–135 [in Ukrainian].

Zaria L.O. (2011). Do problemy metodyky formuvannia interesu do muzyky v molodshykh shkoliariv z vykorystanniam multymediinykh tekhnolohii na urokakh muzyky [To the problem of methods of forming interest in music in primary school students using multimedia technologies in music lessons]. *Visnyk, Luhanskyi NPU im. T. Shevchenka*. 8. 150–155 [in Ukrainian].

Zakharchuk O.V. (2021). Metody aktyvizatsii muzychnoho spryiniattia molodshykh shkoliariv na urokakh muzyky [Methods of activating the musical perception of junior pupils in music lessons]. *Muzychna ta khoreohrafichna osvita v konteksti kulturnoho rozvytku suspilstva: Materialy i tezy VII Mizhnarodnoi konferentsii molodykh uchenykh ta studentiv (Odesa 04-05 lystopada 2021 r.)*. Т. 1. Одеса: ПНПУ імені К.Д. Ушинського. 17–19. Retrieved from <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/15902/1/Sacharchuk%202021.pdf> [in Ukrainian].